

A néprajzi ismeretterjesztésről

A budapesti Kossuth Klubban megalakult a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat néprajzi csoportja. Elnöke dr. Balassa Iván, a Mezőgazdasági Múzeum főigazgatója volt. Az országos vezetőségben Szegedet és a megyét alábbi cikkünk szerzője képviseli.

Az ismeretterjesztés hagyományos formái — a rádió és főként a televízió versenyének szorításában — nagy változáson mennek keresztül. A néprajzi ismeretterjesztésnek különösképpen új formákat, új lehetőségeket kell alkalmaznia, ha az iránta való érdeklődést újból föl akarja szítani. Szerre az érdeklődésre minden joga megvan, hiszen a néprajz, folklorisztika egy-egy a legnemzetibb és legnemzetközibb tudomány, egyidejűleg szolgálja a hazafias nevelést és a nemzeteket egybekapcsoló szocialista humanizmus gondolatát.

Vissza az örökösöknek

A néprajzi kutatás több mint egy évszázada már kincstárba gyűjti a magyar parasztság — és újabban a munkásosztály — tárgyi és szellemi hagyatékát, művészetét. A tudományos megismerés, a történeti tanulmányok kamatoztatása mellett nem utolsósorban azért, hogy ennek a népi kultúrának maradványait értéket visszaadja egykori alkotói mai örökösöknek, a dolgozóknak.

Ez a visszaadás két formát ölthet: egyik a művészi — erre a zenében Bartók, Kodály és követők mutattak világra szóló példát, és e törekvésnek a költségvetésben, a képzőművészetben is termékeny eredményei születtek —, a másik pedig a népművelő, az ismeretterjesztő. Ez utóbbi rendszeressé, átgondoltá, tervszerűvé tétele az újonnan megalakult néprajzi ismeretterjesztő csoport hivatása. Szegeden és a megye városaiiban a néprajzi kutatásokban jártas előadókat állítunk csatasorba, és építve a dolgozók különféle rétegeiben élő természetes érdeklődésre, változatos formákat keresünk

a néprajzi ismeretek terjesztésére.

Számítunk az ifjúság tudásával. Irodalom, történelem és rajz szakos pedagógusokkal kívánjuk megismertetni a dél-alföldi táj népköltészetének, gazdasági néprajzának, népművészetének sajátosságait, a környezetismeret tanító nevelőkel a városok és faluk etnikai jellegzetességeit. Tapasztalatok szerint a nyugdíjasok hálás közönséget jelentenek a régi népeket emlékeiről szóló előadásokon. A néprajz segítségével nemcsak őseik világába révedezhetnek el, hanem képzeletbeli utazásokat is tehetnek más világrészekre, hiszen a néprajzi ismeretterjesztés a szűkebb tájon kívül más kontinensekre is elviszi az érdeklődőket.

A természetjárókkal hazánk etnikai csoportjait, vidékeinek népiéletét kívánjuk megismertetni. Az idegenforgalom igényeire is tekintettel vagyunk: előadónk mind a helyi „idegenforgatókat”, mind a vendégeket megismertetik majd Szeged és a táj néprajzi, népköltészeti értékeivel. Szerepet számunk ennek a nyári egyetem programjában is.

Néprajzi filmszemle

A szóbelin kívül elengedhetetlen az írásos ismeretterjesztés. Hírlapi cikkeket és kiadványokat készültünk megjelentetni, színes diapo-

zitívokat is használunk a szemléltetésben: a Néprajzi Múzeum és a helyi múzeumok anyagából a népművészet alkotásaiból és a magyar tájak életét bemutató felvételekből sorozatokat állítunk össze.

Végül, de nem utolsósorban rendkívüli szerepet szánunk a filmnek, a néprajzi ismeretterjesztés e legkorszerűbb formájának. Most készült el Lakatos Vince rendezésében a szegedi papucsról, Elek Gyula munkásságáról egy kisfilm. Ennek országos bemutatóját áprilisban a TIT néprajzi csoportjának rendezésében Szegeden tartjuk meg, ki-egészítve a műsort az utóbbi években készült több néprajzi kisfilm itteni bemutatójával is. Szeretnénk ezzel mind a hivatásos, mind az amatőr kisfilmeket figyelmeztetni a néprajzi tárgyú alkotásokra irányítani, ilyen művek készítésére sarkallni őket. Ezt azzal is fokozni akarjuk, hogy évenkénti rendszerességgel a nyári ünnepi hetek idején itt rendezzük majd meg a néprajzi filmek szemléjét — egyelőre országos szinten, később, ha lehet, a délkelet-európai nemzetek részvételével. Ha illetékesek fölismernék ennek a kezdeményezésnek jelentőségét, egy-egy szegedi dolgozóval vele a legmagasabb színvonalon a néprajzi ismeretterjesztést és a szabadtéri játékoknak Balázs Bélától megálmodott gazdagítását.

Péter László

Gépesítik a hagymatermesztést

A makói hagyma versenyképességét nagymértékben rontja a világpiacra, hogy a termelési műveletek többségét gépek hiányában kézi erővel kell végezni, emiatt magasak a termelés költségei. A SZÖVERT és a Csongrád megyei MEK segítségével az idén már öt tsz-ben — többek között a makói Leninben, az Úttörőben és a József Attilában — szakítanák a hagymatermesztés hagyományos módszereivel. Ré-

gi táblás rendszer helyett az ágyas ültetési módszert alkalmazzák, hogy lehetővé váljék a gépi kapálás. Ugyanakkor a termés felszedése is géppel történik.

A SZÖVERT 12 hagymaszedőgépet vásárolt külföldről, — közülük ötöt Csongrád megyébe juttattak. Az ötletes gép a talajból kiszedte hagymát rendre rakja. Készülnek már a rendfelszedő gépek is, melyek a szedéssel egyidőben az áru tisztítását is elvégzik.

Megállapodott a tiszai ár Szegednél is

Képünkön az Alsó-tiszavidéki Vízügyi Igazgatóság nehezebb gépeiből álló gépparkja felkészülten várja a parancsot az indulásra, hogy adott esetben hathatósan beavatkozzanak a gátak védelmébe

A tegnapi, szombati jelentés szerint az Alsó-tiszavidéki Vízügyi Igazgatóság egész területén közeleg a Tisza vízállása a tetőzéhez. Szoinokról már 10 centiméteres apadás jelentettek s mindössze 1 centimétert áradt a folyó Csongrádnál. Péntek reggeltől szombat délig Szegednél is mindössze 3 centimétert emelkedett a levonuló második árhullám.

Most már bizonyos, hogy Szegednél nem éri el a vízállás a 800 centimétert, vagyis az igazgatóságnak nem kell elrendelnie a harmadfokú árvízvédelmi készültséget Algyótól a magyar-jugoszláv határig. Algyótól felfelé változatlanul érvényes a harmadfokú készültség. Még tegnap reggel is az erős széllesek közel egy méteres hullámokat kergettek a Tisza balparti töltésének. A meteorológia jelentése szerint továbbra is lehet számítani a közeli napokban hasonló erősségű széllesekre. Pénteken egész éjszaka több kilométer hosszán rösztyék a Tisza töltését, mert erős volt a hullámvérés.

Az igazgatóság területén a tiszai töltéseken továbbra is több mint 1200 ember dolgozik. A védekezési munkához beosztottak 20 tehérgépkocsit, 22 fogatot és

13 nehezebb földmunka gépet. Körtvélyes és Algyó között most már több buzárt jeleztek. Egyik sem okoz azonban komoly problémát, mert nem az élő víztől ered, hanem a talajvíz szorult feljebb.

Annak ellenére, hogy a

Körösök és a Maros vízállása a közepesnél is kevesebb, a levonuló második árhullám a Tiszán hosszantartó lesz, lassú apadásra lehet csak számítani. Eppen ezért a védekezési munkákat továbbra is erősíteni kell, hiszen a töltések egyea részeken mégiscsak átáztak.

Füstös fal, kopott függöny

Rendtelenség, elhanyagolt helyiségek a vendéglőkben, presszókban

A szegedi kereskedelem vezetői több mint egyhetes munkával mintegy 30 vendéglőt, éttermet, cukrászdát vizsgáltak felül.

Általános tapasztalat volt az ellenőrző körút során, hogy a nagy forgalmat lebonyolító szórakozóhelyeken a falak, a függönyök füstösök, piszkosak. Ezek a helyeken éppen a gyors elhasználódás miatt minden évben rendbe kellene hozni nemcsak a falakat, de a függönyöket, s egyéb berendezési tárgyakat is. Különösen a rívó volt a festés hiánya a

Széchenyi tejivóban, a Búbos Étteremben, az alsóvárosi és a rókusai étteremben, a Mátyás kisvendéglőben és a Tiszavirág zónázóban. A mellékhelyiségek sem felelnek meg a legminimálisabb higiéniai követelményeknek sem.

Sok probléma adódik abból is, hogy IKV házban üzemel étterem, például a Hági esetében, amelynek külsejére már ugyancsak ráférne a tatarozás. Ennél is csúnyább a Takaréktár utcai halászsárda. Igaz, hogy a későbbiekben majd lebontják, de addig is tiszta, rendezett állapotba kell hozni. A Halászsárda mellékhelyiségeiben nagy darabban lóg a vakolat, a vendégek meg sem merik közelíteni.

Az ellenőrző brigád a tapasztalt hiányosságokat felmárcsolta a vendéglátóipar vezetőinek, hogy ezeket minél előbb megszüntessék. Vannak azonban olyan hibák is, amelyeket könnyen, közvetlenül egy-egy egység dolgozói megoldhatnak. Ilyen például rendezett étlapok kihelyezése, cserélése. A legújabb szegedi presszóban, az Évbán december 22-én készült árlapot találtak. A felsorolt nyolcféle sütemény közül mindössze négy kapható. Hasonló a helyzet az italkolnál is.

A Béke Bisztró és a Sárkány Étterem étlapja sem volt kifogástalan. Számokkal teleírták, gyűrött, piszkos tettek az asztalra. Ez a látvány apró figyelemtelenség semmiképpen nem emeli a vendéglátóipar kulturáltságát.

Többen szóvá tették már, még a brigádvezető előtt, hogy az Alföldi Üzemeltetési Vállalat kezelésében a Széchenyi téren működő Debrecei Étterem külseje piszkos. Járatlan ember fel sem tételezi, hogy belül jó hírű vendéglő működik. A vállalat rendbe akarta már hozni, de minthogy az épület műemlék jellegű, ez megnehezíti. Jó lenne, ha az illetékesek egyetértéssel, s ha kell, a műemlék-jellegnek megfelelően, de minél gyorsabban rendbehoznák.

Az ellenőrző brigád a napokban befejezte munkáját, de nem véglegesen, mert közvetlenül a várható nyári nagy csúcsforgalom előtt újra felkeresi a szegedi szórakozóhelyeket.

H. M.

LÖKÖS ZOLTÁN

Katona pizsamában

Húsvétra sok kiskatona (hogy meghonosodott ez a kedves elnevezés!) mehetett „eltávozásra” haza, lecsoklodóba. Katonaviselt apák vagy éppen nagyapák ölelgetik meg katonafiukat, vagy gondolkodnak azokra, akik nem kaphattak most kimenőt. De akár a gondolatok szállnak a lak-tanyákba, akár a fészőlő kaláccsal nyílt sonka falatozása közben indul a beszélgetés, egészen biztosan az emlékezetbe tolul az élet egyik legmaradandóbb élménye: a katonaidő. „Mert tudod, fiam, amikor...” — fonódnak a szavak a sajátkezüleg tömört szalmazsákról, amely ha tíz centivel kisebb sikerült, mint a másiké, lett nemulass! Meg az alvásokról az eltörekedett szalmás zsákon, amire ledőltek a rájuk porosodott nappali ingben. S a sorbaállásról a csajkával a kondornál, ahol mikor megkapta a levest, és gyorsan állva kanalizni kezdte, máris a sor végére sietett, hogy repetát kaphasson.

A mi kiskatonánk divatos frizurájába túrva (hol vannak már a lekopaszított újoncok!) hallgatja a beszédet, és érti is, meg nem is. Hát hogyan is értené igazán, amikor ők ebédlőasztalnál, tányérokba esznek, szalmazsákokat sem kell tömniük, hiszen matracokon alszanak, és éjszakára mindegyikük pizsamát húz magára.

„Igen, igen, pizsamát, apám” — meséli biztosan a tágrameredt szemű szülőknél. S nem egy apa vagy aggódó édesanya érzi meg ezzel az egyetlen apróságnak tűnő dologgal azt a megváltozott szellemet, amely ma a katonaságot jellemzi. Azt a más szellemet, amely anynyira elválasztja az m. kir. honvédséget a magyar néphadseregétől. Mint ahogy az egész szocialista társadalom szelleme olyan élesen elüt a régi világtól!

Lehetséges, hogy némelyeknek kicsiségnek tűnik, de a napokban engem is ez a pizsamatag kapott meg és gondolkodtatott el. Többkolégámmal együtt ugyanis egy dunántúli híradós katonai egység vendége voltam reggeltől késő estig. Mindennel megismertettek, amire csak egy nap alatt lehetőség nyílik. Láttuk azokat a

valóban imponáló, korszerű híradástechnikai felszereléseket, amelyek a modern harcászat elengedhetetlen tartozékai. Bonyolult berendezéseket mutattak, és azt is, hogyan alkalmazzák ezeket gyorsan és szükség szerint titokban. Láttunk számunkra újdonságot jelentő gyors és nagy hatóerejű automatafegyvereket, különféle új harci eszközöket. Ami azonban talán még fontosabb: láttuk, hogy fegyelmzett készségre és tudatosságra nevelt emberek kezében vannak ezek a fegyverek, ezek a bonyolult műszerek. Láttuk, miként használják és miként tanulják alkalmazásukat az újoncok, akikkel külön is alkalmunk nyílt beszélgetni. Szót váltottunk a parancsnokokkal, és az egész napi program során megismerkedhettünk egy meleg szívű tábornokkal, egykori munkásemberrel: Kálazi József vezérőrnaggyal. Ő beszélt nekünk arról, ami talán a műszereknél, a fegyvereknél is jobban felkeltette az érdeklődésünket: miben más, mennyiben más a mai katonalelet a réginitől.

Igy nőtt csaknem szimbólummá a pizsamás katona, akivel a tiszta, pedáns — de nem kínos — rendben tartott hálóteremben találkoztunk. A katonáról mint emberről való gondoskodásnak egyik jellemzője ez. Mert ahhoz, hogy a katonaság nagy nevelőiskola lehessen, hozzátartozik a lehetőség szerinti legemlékezősebb körülmények megteremtése. Ne lásson se a bevonuló, se a szülő valamiféle szenvedés sorozatát a katonaságban. Olyan időnek tekintse az ott töltött két esztendő, amellyel eleget tesz állampolgári, hazafiai kötelezettségének, de ugyanakkor érlelődik, nevelődik, tartalmasabb emberré is válik. E közben éreznie kell annak a társadalomnak a szeretetét, gondoskodását, amelyért katonáskodik.

Beszélgetésünk közben őszintén elmondták a megjelent főtisztek, hogy az illetékeseknek sok töprengést okozott, vajon a rendelkezésre álló pénzt elsősorban mire költse: arra-e, ami a hadsereg harci készségét fejleszti, vagy ami kevésbé terhesse teszi a katonaleletét. E kettő összhangjával ma már kialakult az egészséges arány. Láttuk az egység hadtáp-felszerelését is, amelyhez hozzá tartozik a legkorszerűbb kenyérszállító és ételszállító kocsi, hogy ne száradjon oda, ne fagyjon meg az étel, a kenyér, mire a katona hozzájut kinn a táborban, gyakorlaton, vagy ha szükség lenne rá, harc közben. Ehhez tartozik az éltözési, az étkezési kultúra állandó fejlesztése is. Milyen különös, de mégis milyen megnyugtató volt mindezekről egy tábornoktól, fő-tisztektől hallani, akiknek mindez éppúgy gondjuk, szívügyük, mint a harci felkészítés.

A mai katonalelet ezek szerint talán már nem is igényel megpróbáltatást? A katonáskodás mindezek mellett is természetesen kemény erőpróba. Nem is lehet más, mint a szellemi és fizikai megpróbáltatások sorozata, máskülönben nem lenne kiképzés. Nyilvánvalóan most is fázasztó, most is kimerítő. Mégsem véletlen, hogy látogatásunkkor az a Csongrád megyeiekből is álló szakasz, amelynek tagjaival beszélgettem, látható jókedvvel és csaknem a versenyeknek kijáró izgalmassággal készült (az egyébként náluk nem sokkal idősebb, korban, gondolkodásban hozzájuk közelálló szakaszparancsnok, a szegedi Oláh hadnagy vezetésével) az első komoly kinti gyakorlatra. Egész napi tanulás után este 8-tól, várhatóan másnap késő éjszakáig... Bizony erőpróba ez. A szellem és a test próbája. Magától értetődő azonban, hogy bármennyire nevelő iskola a hadsereg, mégiscsak elsősorban fegyverforgatásra hívják be a fiatalokat: ennek elsajátítása pedig nem könnyű dolog, nem kímélhető sem az erő, sem az ideg. Meg kell tanulnia ezzel együtt a nehézségek elviselését, az önfegyelmet, az egészséges függőségi szellemet, a parancs feltétlen teljesítését. De tudatos teljesítést! Ez — a tudatosság — megint az a többlet, amelyet a mi hadseregünk nyújt a régivel szemben. A mi katonáink tudják, hogy miért teljesítik a parancsot, tudják, hogy parancsnokaik ugyanazt a célt szolgálják, mint ők: a magyar nép hatalmának védelmét.

A mi 18—19 éves fiaink nem egyszer adták tanújelét, hogy tisztában is vannak mindezzel. Áldozatra kész, meggondolt fiatalemberek. Igen, ez a sokak által oly könnyen szított mai ifjúság! Mégis, ha kell ott vannak az árvízről, ott vannak, amikor szorítanak a mezőgazdasági munkák, s nagy fokú politikai érettségről tettek tanúságot legutóbb is, a választások napján. Tudnak tanulni, dolgozni, küzdeni és önállóan állást foglalni a politika, az élet fontos kérdéseiben. Ez csak olyan hadseregben lehetséges, amelynek katonáit és parancsnokait kölcsönös megbecsülés, közös cél fűzi össze. S amit elsajátítanak, amit megtanulnak, annak az egész társadalom veszi hasznát.

Isyugodtak lehetnek a szülők: jó nevelőiskolában tudhatják fiaikat — és büszkéik is lehetnek rájuk. Az „obsitos” apák és nagyapák kezében jogosan csillanhat meg a húsvéti rizlinges pohár:

— Erőt, egészséget, édes fiam!